

PROIECT MONITORIZAREA DISCRIMINĂRII ROMILOR ÎN ACCESUL LA SERVICIILE DE SĂNĂTATE PUBLICĂ

Proiectul „Monitorizarea accesului romilor la serviciile de sănătate publică”, derulat de Asociația Sastipen – Centrul Romilor pentru Politici de Sănătate începând cu anul 2009, reprezintă una dintre cele mai importante inițiative strategice ale organizației în domeniul drepturilor omului și al combaterii discriminării în sistemul sanitar. Intervenția a evoluat în timp de la documentarea unor cazuri punctuale la dezvoltarea unui mecanism sistematic de monitorizare, analiză juridică, litigare strategică și advocacy instituțional.

Context și fundamentare

Demersul a pornit din realitatea semnalată constant de comunitățile rome: refuzuri de consult, tratamente degradante, segregare informală, limbaj stigmatizant și condiționarea accesului la servicii medicale. Deși cadrul legislativ românesc garantează egalitatea de șanse și interzicea discriminarea, în practică numeroase persoane rome – în special femei însărcinate – se confruntau cu bariere sistemice în accesarea serviciilor de sănătate.

În anul 2009, la solicitarea unui lider local din orașul Târgu Neamț (jud. Neamț), Sastipen a intervenit în trei cazuri distincte de presupusă discriminare la Secția Obstetrică-Ginecologie a Spitalului Orășenesc Târgu Neamț. Cazurile vizau femei rome însărcinate care au reclamat refuzuri repetate de consult, remarci rasiste și tratamente umilitoare din partea medicului de gardă.

Cazurile Târgu Neamț – moment de referință

Primul caz, al doamnei L.L., însărcinată în luna a doua, a evidențiat refuzuri repetate de examinare adecvată, minimalizarea simptomelor și utilizarea unui limbaj jignitor bazat pe apartenența etnică. Ulterior, o ecografie realizată în mediul privat a confirmat că sarcina era oprită din evoluție. Chiar și în fața acestui rezultat, pacienta a fost tratată cu ostilitate, fiind necesară intervenția directă a unei delegații Sastipen pentru a determina acordarea serviciilor medicale.

Al doilea caz, al doamnei L.I., însărcinată în patru luni și jumătate, a relevat refuzul internării în pofida riscului medical. Pacienta a relatat că, în timpul spitalizării ulterioare, a fost supusă unor remarci degradante și unui tratament lipsit de empatie, ceea ce a indicat atât discriminare verbală, cât și posibilă neglijență profesională.

Al treilea caz, al doamnei L.M., a constat într-un refuz direct de consult însoțit de afirmații rasiste. Din cauza presiunilor și a fricii de represalii, victima nu a continuat demersurile legale, evidențiind vulnerabilitatea femeilor rome în raport cu sistemul medical.

Instrumentare juridică și rezultate

Intervenția Sastipen a fost structurată pe mai multe paliere: documentare riguroasă, colectare de declarații, analiză juridică și sesizarea instituțiilor competente. Organizația a transmis plângeri către Direcția de Sănătate Publică Neamț, conducerea spitalului, Ministerul Sănătății și Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD).

În două dintre cazuri, CNCD a constatat existența discriminării și a aplicat sancțiuni cu avertisment. Deși sancțiunile au fost moderate, deciziile au creat un precedent juridic important și au confirmat oficial existența practicilor discriminatorii în sistemul sanitar.

Prin aceste intervenții, Sastipen a devenit prima organizație din România care a demonstrat, prin soluții oficiale ale CNCD, că discriminarea poate fi practică în sistemul public de sănătate.

CENTRUL ROMILOR PENTRU POLITICI DE SĂNĂTATE

Extinderea intervenției: Monitorizarea discriminării (2011–2013)

În perioada septembrie 2011 – august 2013, cu finanțare din partea Open Society Institute – Roma Health Project (Budapesta), Sastipen a dezvoltat proiectul „Monitorizarea discriminării romilor în accesul la serviciile de sănătate publică”, consolidând abordarea sistematică.

Obiectivul principal a fost combaterea discriminării prin monitorizare activă, documentare și litigare strategică. A fost creat un mecanism de colectare a sesizărilor din comunități, iar 8 studenți la drept au fost formați pentru a documenta cazuri de discriminare, contribuind la profesionalizarea intervențiilor.

În cadrul proiectului au fost documentate 10 cazuri, iar 7 victime au beneficiat de asistență juridică gratuită. În 3 situații au fost inițiate acțiuni de litigare strategică, urmărind clarificarea aplicării legislației și crearea de precedente.

A fost elaborat un raport privind implementarea sancțiunilor dispuse, care a evidențiat limitele sistemului disciplinar medical și necesitatea unor proceduri operaționale clare privind nediscriminarea.

Advocacy instituțional

Un pilon important al proiectului a fost dialogul cu patru colegii județene ale medicilor, pentru îmbunătățirea procedurilor de soluționare a plângerilor. Sastipen a realizat o analiză instituțională privind capacitatea colegiilor de a investiga eficient cazurile de discriminare și a formulat recomandări pentru integrarea principiilor egalității în codurile de conduită profesională.

Proiectul s-a încheiat cu un seminar național care a reunit autorități, reprezentanți ai colegiilor medicilor, experți juridici și organizații rome, consolidând dialogul interinstituțional.

Impact național și internațional

Activitatea Sastipen a depășit nivelul local. Cazurile documentate au fost menționate în rapoarte naționale și internaționale privind incluziunea romilor și respectarea drepturilor fundamentale. Organizația a contribuit la introducerea discriminării din sistemul sanitar în agenda publică și în documentele de monitorizare europeană.

Demersul a generat un efect de conștientizare la nivel instituțional, subliniind necesitatea dezvoltării unor proceduri operaționale interne în unitățile medicale și a formării personalului privind legislația antidiscriminare.

Concluzii și lecții învățate

Proiectul „Monitorizarea accesului romilor la serviciile de sănătate publică” a demonstrat că documentarea riguroasă și utilizarea instrumentelor juridice pot genera schimbări sistemice. De asemenea, a evidențiat discrepanța dintre cadrul legal și realitatea din teren, precum și vulnerabilitatea victimelor în procesul de probare a discriminării.

Constienti de importanta de a raporta și sancționa cazurile de discriminare împotriva romilor, în prezent Sastipen a dezvoltat Departamentul pentru Combaterea Discriminării în Sănătate, o structură dedicată prevenirii, monitorizării și combaterii discriminării în sistemul medical. Misiunea acestui departament este de a contribui la asigurarea accesului echitabil al persoanelor de etnie romă la servicii medicale de calitate, în condiții de demnitate, respect și egalitate de tratament.

Departamentul funcționează ca un mecanism specializat de intervenție, având următoarele direcții strategice:

- identificarea și documentarea situațiilor de discriminare;
- acordarea de consiliere și sprijin persoanelor afectate;
- formularea de plângeri către instituțiile competente;

- monitorizarea implementării deciziilor și sancțiunilor;
- transformarea experiențelor individuale în argumente fundamentate pentru îmbunătățirea politicilor publice.

Prin această structură, Sastipen urmărește consolidarea unui mecanism instituțional durabil, capabil să reducă subraportarea cazurilor și climatul de tăcere care caracterizează adesea discriminarea în sănătate. Departamentul contribuie la crearea unei culturi a responsabilității instituționale, promovând respectarea drepturilor fundamentale și aplicarea efectivă a legislației antidiscriminare.

Misiunea Departamentului se înscrie în obiectivele strategice ale Asociației Sastipen privind promovarea drepturilor omului și combaterea inegalităților structurale care afectează comunitățile rome. În același timp, structura reprezintă un spațiu de sprijin pentru rețeaua mediatorilor sanitari rome, care constituie un actor-cheie în facilitarea accesului la sănătate la nivel comunitar. Prin consolidarea capacității mediatorilor de a recunoaște și raporta situații de discriminare, Departamentul întărește mecanismele de prevenție și reacție timpurie.

În concluzie, proiectul de monitorizare a accesului romilor la serviciile de sănătate publică a evoluat dintr-o inițiativă de documentare a unor cazuri locale într-un pilon strategic al organizației. Prin instituționalizarea acestei preocupări într-un departament dedicat, Sastipen confirmă angajamentul său pe termen lung pentru construirea unui sistem de sănătate echitabil, incluziv și responsabil, în care drepturile persoanelor rome sunt respectate și protejate efectiv.

O lecție esențială este că intervenția punctuală trebuie dublată de advocacy instituțional și reforme procedurale pentru a produce schimbări durabile. Prin acest proiect, Sastipen și-a consolidat rolul de actor strategic în domeniul drepturilor omului și al combaterii discriminării în sănătate, contribuind la întărirea mecanismelor de protecție a romilor în România.

